

Pullopostia presidenttiehdokailta

2/2018

5.1.2018

Itämeren geopolitiikka

Nils Torvalds
Presidenttiehdokas

Kolmessakymmenessä vuodessa Itämeren geopolitiikka on muuttunut perinpohjaisesti. Toisen maailmansodan seurauksena oli syntynyt tilanne, jossa yli puolet tämän sisämeren rannoista oli Neuvostoliiton etupiiriä. Muutama kilometri Lyypekistä itään alkoi rantaviiva, joka pääasiallisesti oli Moskovan käskyvallassa aina Virolahtea myöten. Sieltä alkoi harmaa vyöhyke Tornionjoen suuhun asti. Naton jäsenmaiden hallussa oli ainoastaan Saksan liittotasavallan rantaviiva Lyypekistä länteen ja Tanskan saaret.

Vielä 1980-luvun lopulla Suomen tärkein kauppakumppani oli Neuvostoliitto. Sitten

neuvostotalous romahti ja niin sanottu clearing-kauppa lopetettiin. Clearing oli antanut meille edullisen tien Neuvostoliiton markkinoille, kun öljyn tuontikustannukset oli vaihdettavissa itänaapurille meneviin vientituotteisiin. Kääntöpuolena tässä kaupassa oli, että vientituotteemme eivät joutuneet kilpailemaan maailmanmarkkinoiden laatuvaatimuksilla. Jouduimme siis aika puille paljaille, kun neuvostokaupan vetoapu loppui kuin seinään 1990.

Heinäkuun 1. päivänä 1991 Ruotsi jätti Euroopan unionille jäsenanomuksensa. Seuraavassa kuussa moskovalainen toimitsijajunta yritti kaapata vallan päästäksensä eroon Mihail Gorbatšovista. Marraskuussa Suomen markka devalvoitiin 12 prosentilla ja seuraavan vuoden syyskuussa markka jätettiin kellumaan suhteessa muiden kauppakumppaneiden valuuttoihin. Markka ei kellunut erityisen hyvin, pikemminkin vajosi kuin kivi. Suomalainen työ menetti runsaassa vuodessa kolmanneksen ulkomaisesta arvostaan.

Kaikki tämä johtui siitä, että Suomi maailmansodan loputtua tuli osaksi Neuvostoliiton etupiiriä. Tästä näkökulmasta katsottuna on varsin ymmärrettävää, että Suomi joutui ottamaan devalvaatiovauhtia astuessaan Eurooppaan. Tämä määräsi myös suomalaisten näkökulmaa murrokseen. Länsieurooppalaiset poliittiset johtajat keskustelivat samaan aikaan ihan muista aiheista.

1980-luvulla keskimatkan ohjukset olivat aseidenriisuntakeskusteluissa keskeisessä asemassa ja tulokset näyttivät aika olemattomilta, kunnes yhtäkkiä NKP:n vanha kaarti poistui hautajaissaattueessa dramaattisen lyhyessä ajassa. Tilalle nousi Mihail Gorbatšovin johtama perestroika-vuosikerta. Tässä vaiheessa Itämeren geopolitiisista muutoksista ei ollut syytä keskustella.

Ranskan presidentti Francois Mitterand avusti kuitenkin, että Saksan jälleen yhdistyminen oli nousemassa ajankohtaiseksi ja että yhtenäinen Saksa voisi muodostua vakavaksi eurooppalaiseksi turvallisuusongelmaksi, ellei maata pystytä sitomaan vahvoihin yhteiseurooppalaisiin rakenteisiin. Tällainen kehityskulku heijastuisi tietenkin myös Itämerelle.

Berliinin muurin kaaduttua marraskuussa 1989 tämä näytti jo sangen väistämättömältä, varsinkin kun Saksan liittokansleri Helmut Kohl ajoi yhdistymistä hyvin aktiivisesti.

Kaikki EU:n puitteissa käydyt keskustelut ja päätökset koskivat tavalla tai toisella yhdistetyn Saksan sitouttamisesta rakenteisiin, jotka tulevaisuudessa estäisivät maata kulkeutumasta omin päin ja piittaamatta muista Euroopan maista. Päätöksillä oli siis sekä turvallisuuspoliittinen että talouspoliittinen ulottuvuutensa. Tärkeintä oli päästä eroon Saksan taloudellista ylivoimaa kehittävästä D-markasta, korvata se yhteisellä valuutalla ja sitoa muita EU-maita kestävään budjettipolitiikkaan.

Murros oli valtava – varsinkin jos katsoo, miten Itämeren geopoliittinen asema muuttui. Neuvostoliiton käskyvallassa olleesta rantaviivasta Venäjälle jäi ainoastaan Kaliningradin alue ja Suomenlahden pohjukka. Lähitulevaisuudessa Itämeri saattaa nopeasti muuttua lähinnä Naton sisämereksi. Se edellyttää Venäjälle annettavia takeita maan turvallisuusetujen kunnioittamisesta.

Sarjan kirjoitukset löydät [täältä](#).

Centrum Balticum on pyytänyt jokaiselta presidenttiehdokkaalta Pullopostia.